

POSTANOWIENIE

3 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 3 października 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości Spółdzielczej Kasy
Oszczędnościowo-Kredytowej w upadłości likwidacyjnej w W.
przeciwko G. S.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej G. S.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z 14 września 2023 r., I ACa 133/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanemu niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego;**
- 3. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Szczecinie na rzecz adw. Ł. B. wynagrodzenie w kwocie 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł, powiększonej o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu G. S. z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

(E.C.)

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z 14 września 2023 r. Sąd Apelacyjny w Szczecinie na skutek apelacji powoda syndyka masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w upadłości likwidacyjnej w W. zmienił w całości oddalający powództwo wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 16 listopada 2022 r. w ten sposób, że utrzymał w mocy nakaz zapłaty tego Sądu z 29 listopada 2021 r. zasądzający od pozwanego G. S. kwotę 1 449 817,45 zł wraz z odsetkami ustawowymi. Z zasadniczych ustaleń Sądu wynikało, że 20 grudnia 2013 r. pomiędzy pozwanym a Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo-Kredytową w W. została zawarta umowa kredytu zabezpieczonego hipoteką. Kwota udzielonego kredytu wynosiła 999 000 zł. Na zabezpieczenie należności wynikających z tej umowy pozwany wystawił weksel własny na rzecz Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. oraz deklarację wekslową. Kwota kredytu została przekazana 23 grudnia 2013 r. na wskazany w umowie rachunek, a następnie przelana z rachunku oznaczonego jako rachunek pozwanego na rachunek osoby trzeciej. Pozwany nie otrzymał pieniędzy z udzielonego kredytu. Wobec nieregulowania swoich należności przez pozwanego ostatecznie Kasa. 31 stycznia 2019 r. wypełniła weksel na kwotę 1 450 317, 45 zł, której zasądzenia wraz z odsetkami powód żądał w niniejszym procesie. Aktem oskarżenia z 13 sierpnia 2019 r. pozwany został oskarżony o to, że, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, w celu uzyskania dla innych osób ze Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. na swoje dane osobowe kredytu w kwocie 999 000 zł oraz w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadził Kasę, do niekorzystnego rozporządzenia mieniem znacznej wartości w tej kwocie, w ten sposób, że przedłożył wraz z wnioskiem o udzielenie kredytu przekazane mu przez inne osoby poświadczające nieprawdę dokumenty, które miały istotne znaczenie dla uzyskania kredytu, czym wprowadził pracowników Kasy w błąd, zarówno co do własnej zdolności kredytowej, jak i tożsamości osób, na rzecz których faktycznie miał być udzielony kredyt, w wyniku czego zawarł umowę kredytu, a uzyskaną

kwotę kredytu przekazał innym osobom, nie mając zamiaru jego spłaty, czym działał na szkodę Kasy, tj. o czyn z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i z art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. Wyrokiem z 21 października 2019 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim uznał pozwanego za winnego zarzucanych mu czynów i wymierzył określoną karę. Sąd odwoławczy, dzieląc ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, dokonał ich odmiennej oceny prawnej. Uznał, że niezgodność z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.) powinna być oceniana przez pryzmat treści stosunku prawnego ukształtowanego przez kwestionowaną umowę. Za powodujące nieważność na podstawie tego przepisu nie może być uznane wyłącznie to, że pozwany zawierając umowę kredytu działał w ramach zorganizowanej grupy przestępczej i już w momencie zawierania umowy ustalane było między członkami tej grupy, iż kwota pieniężna uzyskana przez pozwanego zostanie przelana na rachunek innej osoby, a pozwany nie będzie spłacał kredytu. W istocie bowiem uzasadnione zarzuty etyczne Sądu Okręgowego dotyczyły nie tyle umowy kredytu co treści porozumienia między członkami grupy przestępczej, której to pozwany był świadomym uczestnikiem. Bez znaczenia dla oceny umowy kredytu pozostaje zwłaszcza kwestia genezy udziału pozwanego w tym porozumieniu. Brak jest okoliczności umniejszających odpowiedzialność pozwanego. Niefrasobliwość, czy też niedbalstwo pracowników Kasy na etapie badania zdolności kredytowej i oceny wiarygodności finansowej pozwanego nie świadczą o sprzeczności umowy z zasadami współżycia społecznego, skoro to pozwany wprowadzał ich w błąd i naruszał te zasady. Zaangażowanie osób zatrudnionych w Kasie w działalność grupy przestępczej nie może samo świadczyć o takiej sprzeczności. Pozwany naruszył zasady uczciwości i lojalności, działając w celu podstępного wywołania błędu kredytodawcy co do swojej zdolności kredytowej, i sam nie może się na te zasady skutecznie powołać. W konsekwencji umowa pozostawała wiążąca. W ocenie Sądu odwoławczego nie zachodziły również przesłanki do oddalenia powództwa na podstawie art. 5 k.c.

W skardze kasacyjnej pozwany zarzucił naruszenie prawa materialnego: art. 58 § 2 k.c. poprzez jego błędną wykładnię przejawiającą się w przyjęciu, że za powodujące nieważność na podstawie tego przepisu nie może być uznane wyłącznie to, że pozwany zawierając umowę kredytu działał w ramach

zorganizowanej grupy przestępczej i już w momencie zawierania umowy ustalane było między członkami tej grupy, iż kwota pieniężna uzyskana przez pozwanego od kredytodawcy w wykonaniu umowy zostanie przelana na rachunek innej osoby, a pozwany nie będzie spłacał kredytu, podczas gdy właściwa wykładnia wskazanego przepisu prowadzi do wniosku, iż opisane okoliczności zawarcia umowy wyczerpują przesłanki konieczne dla uznania czynności za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego w postaci zasady lojalności i uczciwości; art. 5 k.c. poprzez jego błędną wykładnię przejawiającą się w przyjęciu, iż fakt, że wyłudzona od banku przy udziale pozwanego kwota jest znaczna w stosunku do możliwości majątkowych i zarobkowych pozwanego, a na przestępstwie pozwanego skorzystały przede wszystkim inne osoby, nie może stanowić argumentu dla uznania, że powód nadużywa swojego prawa podmiotowego dochodząc od pozwanego wierzytelności wekslowej, podczas gdy właściwa wykładnia wskazanego przepisu prowadzi do wniosku, że żądanie zwrotu zapłaty od osoby, na rzecz której nie nastąpiła wypłata środków w wyniku realizacji umowy kredytu, jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego w postaci zasady lojalności i uczciwości. Pozwany, uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania, powołał się na jej oczywistą zasadność.

W odpowiedzi na skargę powód wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania bądź o jej oddalenie, a ponadto o zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może zostać osiągnięty jedynie poprzez powołanie i właściwe uzasadnienie istnienia wymienionych przesłanek, a rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi do rozpoznania następuje

na podstawie oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają przyczynom kasacyjnym wymienionym w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Skarżący nieskutecznie powołał się na przesłankę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego, powołując się na oczywistą zasadność skargi, podmiot wnoszący skargę powinien przedstawić stosowną argumentację prawną zmierzającą do wykazania kwalifikowanego, ewidentnego naruszenia wskazanych w skardze przepisów prawa, możliwego do stwierdzenia bez merytorycznej analizy zaskarżonego orzeczenia oraz podstaw kasacyjnych (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49 i z 11 sierpnia 2011 r., IV CSK 163/11, nie publ.); uzasadnienie wniosku odwołujące się do tej przyczyny powinno koncentrować się na wykazaniu tak rozumianej „oczywistości” zasadności skargi. Uzasadnienie to nie może sprowadzać się do przytoczenia podstaw kasacyjnych bądź powtórzenia ich uzasadnienia, choćby nawet w zmodyfikowanej formie, ani być sformułowane w sposób, który wymagałby oceny ich zasadności. Zważyć przy tym należy, że skarga kasacyjna jako szczególny środek zaskarżenia nie służy weryfikacji prawidłowości podstawy faktycznej ani prawnej prawomocnych orzeczeń, a rolą Sądu Najwyższego zasadniczo nie jest usuwanie ewentualnych wad i uchybień kwestionowanych rozstrzygnięć.

Skarżący w uzasadnieniu wniosku nie wskazał wymaganych argumentów prawnych mających świadczyć, że skarga jest oczywiście zasadna. Ogólne rozważania pozwanego na temat potrzeby rozpoznania przez Sąd Najwyższy wniesionej skargi w związku z innymi toczącymi się postępowaniami sądowymi zupełnie nie odnosi się do kwestii ewentualnej oczywistej jej zasadności. Niewiele w tym zakresie wnosi także ogólne i skrótowe powtórzenie zarzutu kasacyjnego. Pozwany nie mógł także w ramach uzasadnienia wniosku powoływać się skutecznie na konieczność wzięcia pod uwagę wyroku Sądu Najwyższego z 10 listopada 2022 r. I CSKP 642/22 (chodzi zapewne o sygn.. II CSKP 642/22), mającego dotyczyć podobnej co niniejsza sprawy, z którym zaskarżony skargą wyrok miałby być sprzeczny. W składzie Sądu Najwyższego, który wydał to

orzeczenie, uczestniczyli bowiem sędziowie wadliwie powołani na urząd sędziego Sądu Najwyższego (tj. na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z 8 grudnia 2017 r. nowelizującej ustawę o Krajowej Radzie Sądownictwa; stanowisko w tej materii Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przedstawił m.in. w nie publ. postanowieniach z 15 września 2023 r., I CSK 747/23 i z 25 października 2023 r., III CZ 280/23). Co więcej powołany przez skarżącego wyrok dotyczył - wbrew temu co twierdził - sprawy o odmiennym stanie faktycznym (tam m.in. ustalono, że obie strony umowy miały świadomość przestępczego celu zawieranej umowy).

Niezależnie od powyższego należy stwierdzić, że już wstępna analiza sprawy oraz zarzutów kasacyjnych, do których pozwany odwołał się w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, nie prowadzi do konkluzji, iż doszło do oczywistego naruszenia prawa, które ostatecznie prowadziłoby do wydania ewidentnie błędnego wyroku przez Sąd odwoławczy.

Skarżący zupełnie nieskutecznie zarzucał naruszenie art. 58 § 2 k.c. Sąd odwoławczy trafnie bowiem ocenił, że nie można uznać, aby umowa kredytu była nieważna z powodu okoliczności dotyczących pozwanego. Przestępcze zachowania pozwanego związane z zawarciem tej umowy oraz z jej wykonaniem potwierdzone wyrokiem karnym nie świadczyły o takiej nieważności. Skarżący nie mógł skutecznie powołać się na nieważność czynności prawnej (umowy) z powodu jego jednostronnego nielojalnego i nieuczciwego zachowania. Należy także zwrócić uwagę, że przestępczy cel związany z umową kredytową przyświecał tylko jednej stronie (pozwanej), brak jest natomiast wiążących ustaleń, że druga strona jako osoba prawna o nim wiedziała.

Odnośnie do zarzutu naruszenia art. 5 k.c., należy powiedzieć, że powołane przez skarżącego argumenty nie mogły przemawiać na rzecz tezy, że powód nadużył swojego prawa podmiotowego dochodząc od pozwanego wierzytelności wekslowej o wysokości zgodnej z umową kredytu i opiewającej na kwotę niezwróconej jego wartości oraz należności ubocznych. Odmienna ocena godziłaby w zasady uczciwości obrotu gospodarczego, pozwalając na to, by pozwany

wywodził korzystne dla siebie skutki prawne z wyrządzonego przez siebie bezprawia oraz działania oczywiście sprzecznego z tymi zasadami, które zostało potwierdzone prawomocnym wyrokiem skazującym za popełnione przez niego przestępstwa. Za utrwalone w orzecznictwie należy uznać stanowisko, że strona, która nie zachowuje się uczciwie i lojalnie wobec drugiej strony, nie może powoływać się wobec niej na nadużycie prawa, o którym stanowi art. 5 k.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2000 r., V CKN 448/00, nie publ. i z 12 czerwca 2013 r., II CSK 632/12, nie publ.) Na koniec warto dodać, że powoływanie się przez pozwanego na nadużycie prawa przez powoda z uwagi na to, że pozwany nie uzyskał z przestępstwa większych korzyści majątkowych należy ocenić jako osobliwe i oczywiście nieakceptowalne.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c., w zakresie zaś odsetek, opierając się na art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 19 ust. 1 i art. 31 ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 614) oraz przy uwzględnieniu § 2a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności (jedn. tekst: Dz. U. z 2021 r., poz. 2324). Zasadzone koszty obejmują wynagrodzenie za zastępstwo procesowe powoda ustalone według stawki minimalnej (§ 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, jedn. tekst: Dz. U. z 2023 r. poz. 1964 ze zm.).

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu, rozstrzygnięto stosownie do art. 29 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (jedn. tekst: Dz.U. z 2022 r. poz. 1184 ze zm.) oraz § 2 i § 4 ust. 1 i 3, § 8 pkt 7 i § 16 ust. 4 pkt 2 oraz § 24 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2024 r. poz. 763).

(E.C.)

[ms]